

**Programma van maatregelen bij Archeologienota :
Lippeloseweg, Puurs-Sint-Amands
(prov. Antwerpen)**

Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
Borgerhout, augustus 2021

Titel

Programma van maatregelen bij Archeologienota:
Lippeloseweg, Puurs-Sint-Amands
(prov. Antwerpen)

Auteur

Robby Vervoort

Opdrachtgever

Fam. De Bleser

Projectcode

2021H97

Plaats en datum van uitgave

Borgerhout, augustus 2021

Reeks

RVFSA-Rapport, 117

Inhoud

1. Technische fiche/administratieve gegevens	3
2. Inleiding	6
3. Synthese en onderzoeksvragen.....	6
4. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied	9
5. Programma van maatregelen.....	10

1. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site

Lippeloseweg, Puurs-Sint-Amands
(21-PUU/LIP-2021H97)

Ligging

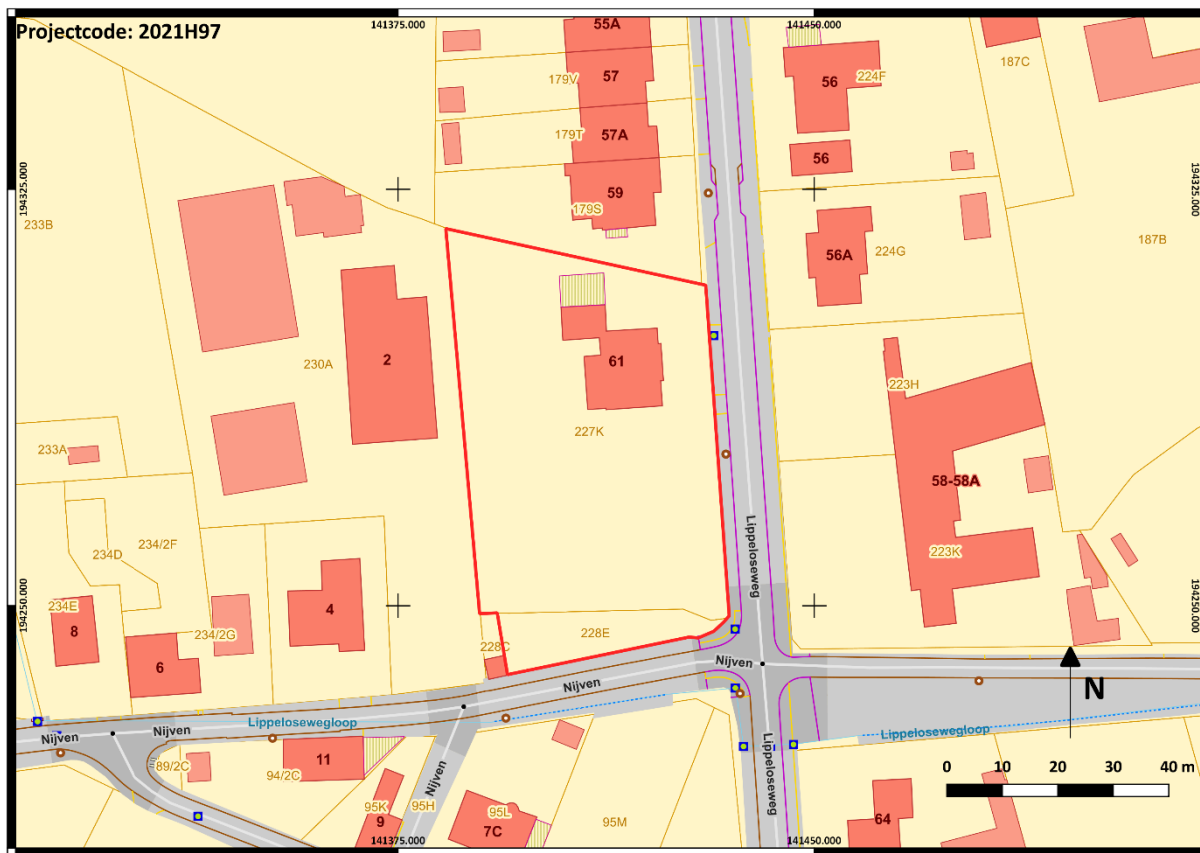
Antwerpen, Puurs-Sint-Amands,
Lippeloseweg 61

Kadastrale gegevens projectgebied

Puurs-Sint-Amands:
6de Afd.: Oppuurs: Sectie B
Perceelnummer: 227K, 228E

Bounding Box

X141389,8	Y194237,2
X141434,3	Y194246,7
X141430,4	Y194308,1
X141383,5	Y194318,0

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied

Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2021H97
Opdrachtgever	Fam. De Bleser
Contactpersoon opdrachtgever	Eric Cuyt, landmeter
Uitvoerder	Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Research & Consultancy.
Erkend archeoloog	Robby Vervoort OE/ERK/Archeoloog/2016/00126
Nummer wettelijk depot	Niet van toepassing
Termijn	10 augustus - 31 augustus

Geplande ingreep

Sloop bestaande bebouwing, herverkaveling.

Geldende wetgeving en voorwaarden

Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000m² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en is gelegen buiten een zone waarop lagere oppervlaktecriteriën van toepassing zijn.

Randvoorwaarden

Het terrein is gedeeltelijk bebouwd. Het terrein is gelegen in woongebied met landelijk karakter.

Doelstelling

Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.

Vraagstelling

- Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?
- Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?

Thesaurus

Bureauonderzoek, GGA, archeologienota.

2. Inleiding

Doel van dit bureauonderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van een omgevingsvergunningsaanvraag voor een verkaveling en de sloop van de bestaande bebouwing te Puurs-Sint-Amunds, Lippeloseweg 61. In deze archeologienota wordt via een bureauonderzoek nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Het projectgebied wordt in eerste instantie binnen een grotere context geplaatst. Vervolgens wordt nagegaan wat de recente gebruiksgeschiedenis van het projectgebied is en wat hiervan de mogelijke impact was op perceelsniveau. Tevens wordt de mogelijke impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologische potentieel besproken. Op basis van alle voorhanden zijnde gegevens wordt vervolgens een programma van maatregelen voorgesteld.

3. Synthese en onderzoeksvragen

Op basis van de beschikbare bodemkundige, historische, cartografische en archeologische gegevens over het projectgebied en zijn ruimere omgeving kan gesteld worden dat de kans klein is dat er zich binnen het projectgebied archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering bevinden. Alhoewel het terrein gelegen is aan de rand van een natte, moerassige zone, is er geen sprake van een sterke gradiëntzone. Bovendien blijkt uit cartografische bronnen en de uitgevoerde controleboringen dat het zuidelijke deel van het terrein zelf deel uitmaakte van deze nattere zone. Allicht was er binnen het terrein ooit een waterpartij in de vorm van een ven/vijver aanwezig die mogelijk tot eind 19de of begin 20ste eeuw aanwezig bleef.

In de ruime en nabije omgeving van het terrein werden nog geen archeologische sites aangetroffen. De enige aanwezige archeologische locaties bestaan uit hoeves met walgracht, waarvan enkele wel een laatmiddeleeuwse oorsprong hebben. Archeologische vondsten uit de omgeving kwamen allemaal aan het licht tijdens metaaldetectie en zijn te dateren in de nieuwe en nieuwste tijden. Tevens zijn er binnen het projectgebied verstoringen aanwezig. Ter hoogte van de te slopen woning is het bodemarchief grotendeels vernield door de aanwezigheid van een kruipkelder. Ook werd er reeds een oudere woning, in het zuidelijke deel van het terrein gesloopt. De constructie en sloop hebben een negatieve invloed gehad op eventueel aanwezige archeologische resten, zoals blijkt uit de uitgevoerde controleboringen.

Rekening houdende met het feit dat de site gelegen is in een zone met een lage bebouwingsgraad zullen eventuele archeologische resten hoofdzakelijk bestaan uit zachte grondsporen. Deze zijn erg

gevoelig voor verstoringen ten gevolge van bodemingrepen en zijn leesbaar op de overgang van de A/B naar de C-horizont. Resten uit de steentijden zullen enkel in situ aanwezig zijn indien er sprake is van een voldoende gaaf bewaarde bodemopbouw. In beide gevallen zullen deze resten, indien aanwezig zich situeren in het noordelijke deel van het projectgebied. Immers wordt het zuidelijke deel ingenomen door een waterpartij/natte zone. De C-horizont situeert zich hier op een diepte van ongeveer 55 centimeter. Dit impliceert dat werken die dieper reiken, een negatieve invloed hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Meer bepaald betreft het de zone waar de nieuwe bebouwing wordt gepland, de zijtuinen en de voortuinen. De constructie van bijgebouwen in de achtertuin is niet toegestaan vanwege de ligging in woongebied met landelijk karakter. Echter dienen we ook op te merken dat dit archeologische niveau reeds gedeeltelijk verstoord werd door de sloop van de oude woning en door de aanwezigheid van een kruipkelder onder de te slopen woning. Met betrekking tot resten uit de steentijden kan gesteld worden dat de oorspronkelijke bodemopbouw niet bewaard is gebleven binnen het projectgebied. Dit kon worden afgeleid aan de hand van de geplaatste controleboringen die verspreid over het terrein werden uitgevoerd (respectievelijk ter hoogte van de waterpartij, ter hoogte van de gesloopte woning, ter hoogte van de weide in het zuidelijke deel en ter hoogte van de moestuin achter de te slopen woning).

Gezien de kleine kans op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering ten gevolge van de aanwezige verstoringen, een natte zone en gezien de eerder beperkte impact van de geplande werken, adviseren we geen bijkomende archeologische vooronderzoeken aan. We weten op dit moment immers nog niet of er zich ook effectief waardevol archeologisch erfgoed bevindt binnen het terrein.

- *Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?*

Het projectgebied situeert zich in Klein-Brabant in een zone die gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van lokale depressies, gesitueerd tussen hogere en drogere zones. Binnen het zuidelijke deel van het terrein was volgens cartografische bronnen een waterpartij/ven aanwezig die mogelijk tot het einde van de 19de of het begin van de 20ste eeuw aanwezig was. De aanwezigheid van deze waterpartij in het zuidelijke deel van het terrein kon worden vastgesteld in een hier uitgevoerde controleboring. Aan de rand van deze natte zone, die zich in westelijke en oostelijke richting doorzette, situeerden zich in de 18de eeuw verschillende hoeves. Ten noorden van de hoeves was een uitgestrekt akkerlandschap aanwezig op de drogere en hogere delen in het landschap.

Op de bodemkaart van Vlaanderen staat voor het projectgebied een plaggenbodem met dikke antropogene A-horizont gekarteerd. De dikte van de A-horizont in het noordelijke deel van het terrein

bedraagt 55 centimeter zoals blijkt uit de uitgevoerde boring in de moestuin ten westen van de te slopen woning.

In de 20ste eeuw werd binnen het terrein een hoeve gebouwd aan de Lippeloseweg. Deze situeerde zich binnen de zuidelijke helft van het projectgebied. De hoeve werd in het laatste kwart van de 20ste eeuw reeds gesloopt. Ter hoogte van de gesloopte woning bleek uit de controleboring dat de oorspronkelijke bodemopbouw hier werd verstoord.

Later in de 20ste eeuw werd een tweede woning, voorzien van een kruipkelder, opgericht in het noordelijke deel van het terrein. Ook binnen deze zone is de oorspronkelijke bodemopbouw vernield.

- *Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?*

In de ruime en nabije omgeving van het terrein werden nog geen archeologische sites aangetroffen. De enige aanwezige archeologische locaties bestaan uit hoeves met walgracht, waarvan enkele wel een laatmiddeleeuwse oorsprong hebben. Archeologische vondsten uit de omgeving kwamen allemaal aan het licht tijdens metaaldetectie en zijn te dateren in de nieuwe en nieuwste tijden.

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?*

Op basis van de bestudeerde bronnen kan besloten worden dat het projectgebied een lage kans heeft op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering. In het zuidelijke deel van het terrein zijn verstoringen aanwezig ter hoogte van de gesloopte oude hoeve. Eveneens is er in het zuidelijke deel van het terrein ooit een open waterpartij aanwezig geweest, allicht tot het einde van de 19de of het begin van de 20ste eeuw.

Ook in het noordelijke deel van het terrein bevindt zich een verstoorde zone ter hoogte van de van een kruipkelder voorziene nog te slopen woning.

Met betrekking tot de prehistorie kan gesteld worden dat de kans op de aanwezigheid van intacte steentijd artefactensites klein tot onbestaande is. De uitgevoerde controleboringen tonen geen indicaties van de aanwezigheid van een intacte bodemopbouw. Dit is een minimale vereiste voor steentijd artefactensites.

- *Wat is de impact van de geplande werken?*

Op basis van de controleboring uitgevoerd in het noordelijke deel van het terrein kon vastgesteld worden dat de C-horizont zich, buiten de aanwezige natte depressie, zich op een diepte van plusminus 55 centimeter situeert. Alle geplande werken die dieper reiken dan 55 centimeter, buiten de natte depressie, zullen een negatieve impact hebben op eventueel aanwezige archeologische resten.

In dit geval betreft het de zone waar de nieuwe woningen worden opgetrokken, de zijtuinen en de voortuinstrook, waar allicht de nodige ingrepen voor de realisatie van nutsleidingen en rioleringen zullen plaatsvinden. Gezien de ligging van het projectgebied in woongebied met landelijk karakter mogen geen constructies, noch reliëfwijzigingen plaatsvinden in de achtertuinen. Eventueel in deze zone aanwezige archeologische resten worden dan ook niet bedreigd door de geplande verkaveling van het projectgebied.

- *Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?*

Op basis van het huidig beschikbare bronnenmateriaal kan besloten worden dat er voldoende informatie beschikbaar is om te kunnen concluderen dat er een lage kans is op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kenniswinst. Daarom is het nlet nodig bijkomende vooronderzoeken uit te voeren.

4. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied

Het terrein is gelegen in een regio waar tot op heden nog geen belangrijke archeologische onderzoeken werden uitgevoerd. De schaarse data uit de ruimere omgeving tonen aan dat er in de buurt hoeves met walgracht aanwezig zijn die mogelijk kunnen opklimmen tot de late middeleeuwen. Overige archeologische vondsten dateren uit de nieuwe en nieuwste tijd en kwamen aan het licht tijdens metaaldetectie. Door het ontbreken van archeologische data in de omgeving van het terrein heeft het terrein in principe een hoog potentieel op kenniswinst. Indien er archeologische resten binnen het projectgebied aanwezig zijn, zouden dit nagenoeg de eerste resten zijn die in de omgeving werden aangetroffen. Zij zouden met andere woorden aantonen dat er wel degelijk menselijke activiteiten plaats vonden in de regio.

Echter kon worden vastgesteld dat binnen het zuidelijke deel van het terrein een natte zone aanwezig was in de vorm van een depressie, mogelijk ten gevolge van de aanwezigheid van een open water in de vorm van een ven of vijver. Deze zone zal dus allicht geen archeologische resten in de vorm van grondsporen of steentijd artefacten bevatten. Het noordelijke deel van het terrein daarentegen situeert zich aan de rand van een waterpartij. Dit zou in principe een aantrekkelijke locatie kunnen geweest zijn. Hier dienen we op te merken dat er echter geen sprake is van een sterke gradiëntzone op de overgang van de droge naar de natte zone. Tevens blijkt dat ter hoogte van de nog te slopen woning in dit deel van het projectgebied een verstoring aanwezig is, veroorzaakt door de onder de woning aanwezige kruipkelder. Gezien het archeologische niveau zich op een diepte van 55 centimeter

situeert, zoals bleek uit de uitgevoerde controleboringen, zullen eventueel ooit aanwezige archeologische resten ter hoogte van de kruipkelder, grotendeels tot volledig vernield zijn.

Hierdoor kunnen we concluderen dat ondanks de ligging in een tot nu toe weinig onderzochte regio het projectgebied een laag kennisvermeerderingspotentieel bevat.

5. Programma van maatregelen

Er werd een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem uitgevoerd, dat aangeeft dat er geen bijkomende maatregelen meer nodig geacht worden in het kader van de geplande werken. Al het vooronderzoek dat noodzakelijk is om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed werd uitgevoerd.

De impact van de geplande werkzaamheden werd getoetst aan de gekende reeds verstoorde en reeds onderzochte zones, de gekende geologische, bodemkundige en ecologische kenmerken en de gekende archeologische en historische waarden (zie verslag van resultaten van het vooronderzoek).

Belangrijk in de afweging van de noodzaak voor verder vooronderzoek is de beperkte kans op het aantreffen van archeologische resten met een hoog potentieel tot kennisvermeerdering ten gevolge van de onaantrekkelijke landschappelijke ligging, het ontbreken van belangrijke archeologische resten in de omgeving en de reeds aanwezige verstoringen binnen het projectgebied.

Naar aanleiding hiervan zijn geen verdere maatregelen vereist. Daarom wordt geen programma van maatregelen opgemaakt. Deze beslissing steunt op onderstaande redenering.

De afweging of verder vooronderzoek noodzakelijk is, gebeurt op volgende wijze:

Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- *de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven*

Hoewel niet kon aangetoond worden dat er zich geen archeologische resten in het projectgebied bevinden, kon wel voldoende worden aangetoond dat de kans op het aantreffen van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering klein is ten gevolge van verstoringen op het terrein alsook ten gevolge van de minder aantrekkelijke landschappelijke ligging. Binnen een deel van het terrein was een waterpartij aanwezig.

- *een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen*

Gezien het ontbreken van mogelijke archeologische resten met een hoog potentieel aan kennisvermeerdering dienen geen verdere maatregelen genomen te worden.

- *een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken*

Er dient geen archeologische opgraving plaats te vinden in het projectgebied.

- *een plan van aanpak voor een behoud in situ op te maken*

Er dient geen plan van aanpak gemaakt te worden voor een eventueel behoud in situ.

Op basis van het uitgevoerde vooronderzoek kunnen we besluiten dat er voldoende informatie is gegenereerd om een te bekrachtigen archeologienota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering.